

A titkos ösvényre lépve

(Pataki Ferencről)

BAKA ISTVÁN

„A műalkotáshoz csak szeretettel lehet közeledni” – figyelmeztet Rilke. (Persze, ennek a figyelmeztetésnek a fordítottja is igaz lehet – a nem-műalkotást, a fércművet viszont megvetés illeti.) Egy régi kínai mese igazolja Rilke szavait. A császár udvari festője gyönyörű tájképet remekelt a trónterem falára. Jönnek az udvaroncok, és mindegyik „szakértő” megjegyzéseket tesz: egyiknek a vonalvezetés nem tetszik, másiknak a színek, a harmadik elhibázottnak tartja az egész kompozíciót. Mögöttük pedig ott áll egy kis szolgálólány, és kikerekedett szemmel (holott ez egy kfnainak nem is olyan könnyű), lenyűgözve bámulja a freskót, amely talán a szülőföldjére emlékezteti; nem hallja, s ha hallaná, se értené az urak beszédét... A festő végül megelégedi az igazságtalan, ostoba bírálatokat, haragosan kettőtöri ecsetjét, és – belép a képbe, elindul a festett sziklák közt kanyargó ösvényen. Ám egy pillanatra megáll, és hívogatóan visszaint: kövessetek! Az udvaroncok döbbenten rontanak a falnak, de csak az orrukat verik be. Ám ekkor előlép a háttérből a szolgáló, és a festmény megnyílik előtte, – az előkelőségek még látják, amint utóléri a piktort, aztán – a képpel együtt – mindketten eltűnnek a szemük elől. Marad a puszta, fehér fal.

Pataki Ferenc festményei MŰALKOTÁSOK. Tehát: aki szeretettel közeledik feléjük, beléphet a képbe, bejárhatja vörösen-sárgán izzó vagy acél-hideg-kék tájait, együtt álmodhatja a piktossal a gomolygó álmalakokat, ihat a borából, megtörheti a kenyert.

Pataki Ferenchez régi barátság fűz, bár csak ritkán találkozunk, elvéve ülünk le beszélgetni. Igaz, így legalább elkerüljük egymás rossz napjait, heteit – ki is lehet mentes ezektől?... Annál többször találkozunk a vászon, illetve a géppapír frissen hullott, még a mennyektől illatozó havának fehérén, melyet nemsokára madárlábak, vadnyomok hieroglifái, szélsodorta levelek festékfoltjai és cipőtalplenyomatok recéi – rejtélyes értelmű verssorok – töltenek meg, azaz: látomásaink forgószela mintha ugyanazon a hőmezőn kavargogna. Ugyanaz a Zrínyi és a vad és az én Zrínyi-versem alkonyata, s egyáltalán: ez a század-ezredvegi vonzódás az alkonyatokhoz, a romlás vérrrel összemázolt, de még fénylő – vagy csak reflektoroktól megvilágított? – díszleteihez. „A hűsként pirosuló alkonyatot / ellepték csillag-kukacok...” – idéződik fel

bennem egy tíz évvel ezelőtti vers, és rögtön utána Pataki-festmények – *Kiűzetés a Paradicsomból*, *Angyal a város felett*, az *„Atyám, miért hagytál el engem?”* –, melyek egyszerre mutatják fel az égbe szármaló hit és a mézárszék igazságát. És a *Titkos ösvény*, amely új könyvem címlapjaként nagyobb sikert aratott, mint maga a könyv... az a kalapos nőalak, aki egy hófoltos halmon álló boltív felé halad, – melyik álmomból lépett elő? S mi ez a boltív – szentélybejárat? De hová tűnt mögüle a szentély? Vagy tán maga a táj volna az? Vagy maga a Titok? Igen, álmaink asszonya a Titkok Kapujához közeledik, s ha be tudunk lépni a képbe, mozgófilmként tovább tudjuk pergetni a festő látomását, mi magunk is részeseivé leszünk ennek a Titoknak. A szépség titka ez, vagy a szeretete – ki mondhatná meg? Vagy a kettő egy és ugyanaz, ahogyan erről Pál apostol tanúskodik a korintusiakhoz írt második levelében: *„Szólhatok az emberek vagy angyalok nyelvén, ha szeretet nincs bennem, csak zengő érc vagyok vagy pengő cimbalom.”* Gondoltak-e arra, hogy ezek a szavak a művészetre – az alkotóra és a befogadóra egyaránt – éppúgy vonatkoznak, mint a vallásos hitre? Mert így folytatódna: *„Lehet prófétaál tehetségem, ismerhetem az összes titkokat és mind a tudományokat, hitemmel elmozdíthatom a hegyeket, ha szeretet nincs bennem, mit sem érek.”* A politikus, a tudós és a pap fölé a szeretet emberét emeli Pál apostol, s a szeretet embere, szerintem, nem más, mint a művész, aki annyira szereti a világot – s benne önmagát, a saját nem mindig tiszta szenvedélyeit is –, hogy megpróbálja megörökíteni, gyarló, földi anyagokból megalkotott égi (vagy pokoli) mását továbbadni embertársainak... Ezt a törekvést példázza Pataki Ferenc eddigi – s remélhetőleg még sokáig gyarapodó – életműve is, hogy milyen szinten – döntsék el az *„udvaroncok”* vagy az *igazi szakértők*, én csak szeretem ezeket a képeket...”

Emlékszem Pataki Ferencnek egy régebbi, tükör-üvegbe karcolt önarcképére. Hány éve is ennek? Mindegy, Feri, akkoriban még – ismét Pál apostolt idézve – *„tükör által, homályosan”* láttalak téged, most, régi és új képeidet együtt látva, immár *„színről, színre”*.